

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:9

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Ds K. Schilder, Drs C. Tazelaar en Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baw, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Dr K. Fernhout, Vriesland; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. O. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr J. Thijss, Meppel; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.
(Tijdelijk adres: Drs C. TAZELAAR, Overtoom 350, Amsterdam.)

Drukkers-uitgeverij:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned-Indië f9.— per jaar.
Advertentie: 35 cent per regel.

Tot nadere aankondiging is het adres der Redactie:
Drs C. TAZELAAR, Overtoom 350, Amsterdam.

INHOUD: Onze Psalmberijming. IV. — Uit de Schrift: Reclame (Jes. 23:16) — Kerkelijk Leven: Verelsten vormen van ongelof. Hongaarsche studenten, Dr Palache, De Christelijke Pers. — Pop. Wetenschappelijke Schetsen: Rondom de Bijb. trouwspelen van Racine. V. — Door Amerika. IV. — Wisselende: Wijngeerte in sloen. II. — Geestelijke Adviezen: — Literatuur en Kunst: Chr. Beginsel en Moderns Letterkunde. IV. — Perschoon. — Vragen. — Correspondentie. — Kerknieuws.

ONZE PSALMBERIJMING.

IV.

Bijkomstige synodale rapporten en agenda's heeft de zaak eener nieuwe psalmberijming of eener revisie der bestaande de aandacht onder ons. Evenwel nog niet in die mate, dat het mogelijk was, aan uitgesproken verlangens uitvoering te geven. Toch is het goed, de belangstelling levendig te houden. Er zijn veel bezwaren tegen de bestaande berijming in te brengen. Reeds de manier, waarop zij tot stand kwam, is in staat de antipathie der Gereformeerden te wekken en niet minder die van hen, welke bij een psalmberijming aesthetische grondregelen hier zien met voeten getreden.

Reeds wanneer het onderzoek zich beperkt tot psalm 1—20, staat men op verschillende bezwaren: verouderde termen, matie, onaeesthetische beeldspraak, die de gedachten van het hebreewoord niet in de verte benadert, en een gedachtenwereld, die ver beneden die der H.S. ligt.

Bovendien is op tal van plaatsen afwijking van den hebreewoorden tekst te constateeren. De berijming heeft meermalen den zin der woorden niet begrepen, en de gemeente zingt dus meer dan eens precies het omgekeerde van wat er staat.

Misschien heeft hier en daar een lezer gedacht, dat het oordeel over onze berijming nog al onbarmhartig is. Ik zou het willen omkeeren. Men kan in volle oefening der christelijke chariteit de berijming zachtmoedig veroordeelen; maar men kan bezwaarlijk barmhartig zijn, als gepleit wordt voor het behoud van hetgeen tegenwoordig onder ons gezongen wordt.

* * *

Wat het eerste betreft: critiek op de tegenwoordige berijming behoeft niet onbarmhartige veroordeeling te zijn. Want zij kan beginnen met alle verzachtende omstandigheden in rekening te brengen, die men maar even kan vinden.

En zonder twijfel is er veel aan te voeren, dat kan dienen ter verontschuldiging.

In de eerste plaats zal men te rekenen hebben met de smakeloosheid van heel de achttiende eeuw. Wie de literaire producten der 18e eeuw bestudeert, moet „erkennen, dat die eeuw der weekheid ons geen enkel kunstwerk te beschouwen gaf, dat op onverdeelde bewondering aanspraak heeft. Oorspronkelijkheid en waarachtige poëzie zijn er onbekende zaken.... De geestelooze rijmelaar kon geen diepen en vooral geen blijvenden indruk maken“¹⁾. Ja, dat laatste is zelfs waar ten opzichte van de psalmberijming. Wie oemmaal iets in de kerk weet in te dragen, kan er wel tamelijk zeker van zijn, dat het daar voorloopig niet wegwaaien zal; het stormt er niet veel, maar al is de psalmberijming in de kerk bewaard gebleven tot den huidige dag, men kan niet zeggen, dat zij een blijvenden INDRUK gemaakt heeft. De gemeente heeft zich immers te vreden gesteld met vele lofredenen, die de opberging van ongeveer negen tiende van den bundel heeft opgesmukt in het uur, toen het in den zweetdoek werd weggelegd. En dat is kritiek, heel ergo kritiek, niet alleen op de wijzen, maar ook op de woorden van den bundel. Het zwijgen van de gemeente heeft scherper veroordeeld dan het schamperste spreken: de zingende gemeente heeft het grootste deel niet willen zingen.

In de tweede plaats kan ook worden aange-merkt, dat de achttiende eeuw arm was aan waarachtig-sterke religie. De vraag, waarmede tegenwoordig veel werk opzij gezet wordt, had toen wel in sterke mate de gemoederen mogen bezighouden: hebben wij wel mannen, is het wel de tijd voor de schepping van wat nieuws? Zeker, er was toen veel te bespotten, er was erg veel buikpijn-christendom. Maar die de rol der spotters op zich namen, hadden niets positiefs, in de plaats van wat zij weg-scholden, te geven. De lieden der „tale Kanaans“ konden niet hoog genoeg reiken, om een psalmbundel te geven; ze konden trouwens niet voor nieuwe vormen kiezen, omdat hun armoede er al te dik op lag. Maar die hen begrinniken, waren zelf evenmin lieden van het slag, dat kan spreken van God, omdat ze voor Hem leerden zwijgen. De groot-sche stijl van den gloeienden Oosterling, die zich in psalmen uitgoot, was even ver van de samen-scholing der „verlichten“, die de tale Kanaans begrieffden, als van den schemer, waarin achter de gordijntjes Onbegenadigde van Begenadigde beklag werd met hoofdschuddingen, omdat de zoe-tigheid van den bijbelhoning nog niet in zijn mond was gelegd. Zeker, Datheen was een kruik in het rijmen. En, — het volk, dat zich het praedicaat: „levend volk“ toeëigende, was niet frisch genoeg, om de veel betere psalmen te kiezen, die, behalve anderen, ook Marnix gegeven had. „De psalmen Datheens duldten niets naast zich“²⁾. Dat was reeds zoo in het begin; en dat moest nog veel meer het geval zijn onder de latere broeders en zusters der tale Kanaans, aan wie het leven der wereld geheel voorbij ging, en die er geen steek om gaven, of de wereld al of niet psalmen zong, zijnde die wereld toch onbekeerd, en onbegenadigd. In die tale Kanaans was alle niet ten hemel smachtende verlangen gedooft; ook dat sterke verlangen, dat eens Marot had beziel, toen hij hoopte, dat de psalmen eens voor het VOLK zouden zijn:

O bien heureux qui voir pourra
Fleurir le temps que l'onorra
Le laboureur à sa charrue,
Le charretier parmy la rue,
Et l'artisan à sa boutique
Avecques un psalme en cantique
En son labour se soulager.....³⁾

Stel u voor: de psalmen in het leven, anders dan in kerk of gezelschap! De lieden der tale Kanaans zonden het op zijn minst even verkeerd vinden, als olie der zalvinge, loopende door de straatgoot.

Maar, al was deze groep in haar Dathenianisme even ver van Athene als van Jeruzalem verwijderd, en dus onmachtig en onwillig tot productie van sterke zangen van profetie, de tegenstanders waren evenmin bekwaam. Van de in de achttiende eeuw opkomende oppositie tegen de psalmen van Datheen moet erkend worden, „dat zij maar voor een klein gedeelte voortkwam uit waarachtig belang in Christus' kerk. Datheniana als van Jean Guépin, schepen te Vlis-singen, bewijzen slechts, dat de schrijver het orgaan minste om de geestelijke waardij van Datheen's psalmen op te merken. En wie de Datheniana leest in Wolff en Deken, zal het Bilderdijk niet kwalijk nemen, dat hij dorst spreken van de geestelooze spotters uit de laffe en altijd onkiesche pen van Juffrouw Wolff“⁴⁾. Al heeft m.i. Bilderdijk zich hier wat al te gemakkelijk van Betje Wolff ontdaan (ze is lastig, maar soms waar), toch is het gezegde bewijs, dat de lachers over Datheen niet waarachtig hadden kunnen schreien. En alleen wie schreit, mag lachen. Dies waren ze gepre-disponeerd, om druk te „werken“ met tranen, ook in het rijm; maar de zakdoek lag netjes ge-

vouwen op dat plekje van den rijmberg, waar de tranen moesten geplengd worden; en het gekweel bleef gevoelig in de lijn der ordinaarlijke dingen.

Werkelijk, die eeuw had niet moeten gaan rijmen. De oude visscher van Maassluis, die met proponent Smit aan den slag raakt in Sara Burgerhart (brief 55) klaagt: „Ze willen met Saelans geweld ier nieuwe Zalmen (psalmen) ebben, maar Klaes eit ook kneukels an zen lijf. Wij willen Davids Zalmen ouwen, al zou Maassluis 't onderste boven“.... hij heeft ze trouwens met zijn „oude wijf Neeltje Gerrits al een zestig jaar mit stichting ezongen, dat ei over den diek dreunde“. En achter de nieuwe berijming zitten natuurlijk de Sociniaenders bij hem, evenals wij tegenwoordig vast zouden hooren zeggen, dat een nieuwe berijming „ethisch“ was. En we zullen Klaes niet in bescherming nemen. Maar meneer Smit ook niet. Want die klaagt, dat er toch „zoveel overeenkomst is tusschen den godsdienstigen gver en de kina. Men durft den onkundigen bijna geen van beide aanprijzen, omdat de onkunde oorzaak is, dat zij veelmaal zoo verkeerd gebruikt, en dan doodelyk is“⁵⁾. Aldus de Eerwaarde Smit, theologisch candidaat! De stakker! „Kina“ in een pillatje en „godsdienstige gver“ in een doosje, niet te veel en niet te weinig en vooral niet extra-ordinaar! Waarlijk, de Smitten-familie kon net zoo min dichten, als Datheen rijmen kon. Daar zijn er, die niet kunnen rijmen, maar die toch wel een gedicht kunnen lezen en verstaan. Onder hen zou ik Datheen willen rangschikken, althans wat het vrome gedicht betreft. Maar de meneer van „de kina en den godsdienstijver“ kan niet dichten. En zijn familie heeft bovendien ook vaak niet kunnen rijmen. Bellamy, die in zijn Poëtischen Spectator (1784—'86) in samenwerking met anderen veel valsche poëzie heeft ontleed en uiteengerafeld, zou dan ook in den psalmbundel, die in zijn dagen opkwam, veel stof hebben kunnen vinden voor zijn toornen tegen onzuivere dictie en mythologische opsmuk. Men zou hem wel eens hebben willen zien werken aan het vers (129⁶⁾) over het

... gras,
dat, eer men 't plukt, alreë verwalckerd was,
onthloot van grond, om wortels in te maken....⁷⁾

Of aan dit:

God sloeg, tot aanaad, met Zyn geduchte hand
Het uiterst deel van 'svijands ingewand (78⁸⁾).

Deze dingen zijn niet nieuw, en worden ook onder ons niet voor den eersten keer gezegd. In zijn reeds aangehaald artikel in de „Vrije Kerk“ heeft Ds J. W. Gunst in 1889, en dat onder be-tuiging van instemming van Dr A. Kuyper („Her-auf“ 22 Sept. 1889) aan deze dingen herinnerd. Hij heeft er reeds op gewezen, dat Glüsen zijn sa-menflansend werk niet alleen heeft ontleend aan gereformeerden als Datheen, Marnix, Rovius, maar ook aan Remonstranten als Camphuysen, Westerbaen, Oudaen. De dichters van Laus Deo, Salus Populo heeft hij reeds onder ons genoemd: Aschen-burg, de Bosch, Hartsen, Lucretia W. van Merken, Pater, Roulland, van Winter⁹⁾. Hij heeft reeds erop gewezen, dat „er geen leven, geen gang was in het raderwerk der vaderlandsche theologie“ (bl. 385). Scherper dan Ds Gunst kan ik het niet zeg-gen: „Het was de tijd, waarin holle klanken goed moesten maken, wat men aan gevoel en bezieling te kort kwam. Het was de tijd der genootschap-pen en der letterclubs, letterclubs, waarop straks een Bilderdijk de fiolen zijner gramschap uitgieten zou, in bewoordingen als de volgende:

¹⁾ Sara Burgerhart, uitg. Wereldbibl. 3e dr., 1e deel, 154—156; vgl. J. Postma, Oud-Holland en de Revolutie, 38, 39.

²⁾ Bastiaanse, Nederl. Lett. 2e dl. Ned. Bibl. bl. 322.

³⁾ Het echtpaar Van Winter-van Merken heeft o.m. Bilderdijk en C. v. Hall aan zich verbonden; deze danken later voor de psalmberijming, voorover deze kring eraan meewerkte. Kalf, Gesch. Ned. Lett. Gron. 1910, VI, 44.

⁴⁾ Prof. Dr L. Knappert, Het ontstaan en de vestiging van het Protestantisme in de Nederlanden, Utr., Onthoek, 1924, 128.

⁵⁾ Dr Knappert, a. w. 129.

⁶⁾ Ds J. W. Gunst, aangeh. art. bl. 383.

⁷⁾ Jonckbloet, Gesch. der Ned. Lett., 2e deel, 2e uitg., bl. 375.